

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

ВІДТВОРЕННЯ ДІЛЯНКИ СТЕПОВОЇ ЦІЛИНИ НА ШКІЛЬНІЙ ТЕРИТОРІЇ

*Мицик Л.П., Шмагайло Н.В., Шмагайло О.В.
(м. Дніпропетровськ, с. Кислянка, Україна)*

Навчальна програма дисциплін природничого циклу у середній загальноосвітній школі передбачає вивчення поняття «степ» та його рослинного світу. Відомо, що знання про будь-який природничий об'єкт найкращим чином засвоюється учнями під час екскурсій. Проте їх здійснення, при вивченні зазначеної теми, є надто проблематичним через те, що в Україні майже весь степ розорений. Збереглися його рештки лише у заповідниках та де-не-де у вигляді окремих вкраплень у простір, освоєною людиною. Ця ситуація спонукала до ідеї штучного відтворення степових ділянок. Така робота, за використання різних методів, в Україні успішно виконана у заповіднику Асканія-Нова, у Донецькому ботанічному саду та у Степовому відділенні Нікітського ботанічного саду (НБС), розташованого за 25 км на північ від Сімферополя (Крим).

Максимальна результативність освоєння учнями відповідного матеріалу можлива при наявності наочного об'єкту безпосередньо на території навчального закладу. У зв'язку з цим нами, за участі учнів, на території середньої загальноосвітньої школи села Кислянки Синельниківського району Дніпропетровської області у червні 2002 р. була відтворена степова ділянка на площі 50 м² (за методикою, застосованою у НБС).

На заздалегідь приготовленому ґрунті шкільної дослідної ділянки висаджувались шматки степового дерну розмірами від 5x10 см до 20x25 см. Кожна дернина розміщувалась у лунці так, щоб її поверхня була на одному рівні з поверхнею основного ґрунту. Схема розташування цих одиниць – переважно 0,5x0,5 м. Висаджене поливали тільки в перший день цієї роботи та ще один раз через тиждень. У подальшому цю площу не зрощували, будь-які хімікати не вносили.

Для висаджування використали степовий дерен, що зберігся на схилі однієї з балок неподалік від села. У складі відтвореного травостою – типові доміанти степу: ковила Лессінга (*Stipa lessingiana* Trin. et Rupr.), костиця валіська (*Festuca valesiaca* Gaud.), кипець гребінчастий (*Koeleria cristata* (L.) Pers.). Присутні також представники степового різнотрав'я: горичвіт весняний (*Adonis vernalis* L.), шавлія поникла (*Salvia nutans* L.), чебрець (*Thymus* L.) і т. ін. Проміжки між дернинами заростали за рахунок насінневого та вегетативного розмноження висаджених рослин, а також тих, що були розповсюджені по території школи.

Догляд полягає у знищенні сходів деревних, чагарникових та трав'янистих рослин (що проникли на ділянку самостійно після висадження дернин), не характерних для українських степових ценозів, наприклад, амброзії полинолистої, полину гіркою, видів осоту, лободи, шириці і т. ін. Збереженню степового характеру цілини сприяє також викошування один раз на 2 роки та видалення викошеної та відмерлої трав'яної маси.

Відтворена цілина уже протягом десятиліття є не тільки об'єктом навчальної демонстрації та ближньої шкільної екскурсії, а й своєрідним міні-заказником, де зберігаються, крім іншого, й червонокнижні види рослин.